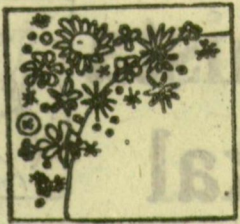

Munka és öröm

Megalakulás

— Tudja-e, hogy én miért léptem a porondra?
— ?
— Mert utáltam a váltótársamat.

Egy félig kész épületben beszélgetünk Fóris Mihály panel-szerelővel, hajdan volt kőműves-sel. Hüvelyk és mutatóujja hegyével fogja a cigarettáját úgy, hogy a tenyerével kis sátrat von a parázs fölé. A szabadban dolgozó emberek megszokása ez. Keményen a szemembe néz, vizsgálja az arcomat. Félre tolom a jegyzetfüzetemet, rágyújtok. Alom párbajra hívó tekintetét. Várok. Muszáj folytatnia az elkezdett mondatot.

— Ha valaki tudta, hogyan dolgozik, és mit ért a szakmához, akkor az én voltam. Mégis mit ad isten, hatvanegyben kiírják a falújságra, hogy kik lettek szocialista brigádok. Igen. Köztük olvasom az én barátom nevét is. Bepörögtem, de nem szóltam egy árva szót sem.

A kőműves két műszakban dolgozott. Fóris csoportjába három szakmunkás és négy segédmunkás volt beosztva. A csoportvezető éppen úgy végezte a munkát, mint akármely más. Nyolc százalék pótlékot kapott a beosztottak után. A váltótársát ugyanilyen felállásban voltak. Fóris egy kiskunhalasi kőművesmesternél tanulta a szakmáját, és 1949-ben szabadult. A hozzá verbuvált szakmunkások közül két-tő alig egy esztendővel előbb került bizonyítványt, míg egy öreg falusi mester állítólag nem is kőműves volt eredetileg, hanem ács és tetőfedő. A segédmunkások kivétel nélkül sándorfalvi parasztemberek voltak, a térszél elől menekültek az építőiparba, földjüket az asszonyok vitték be a közöbe. A váltó csoport összetétele mai napig hasonlatos volt, azaz az eltéréssel, hogy ott dolgozott a segédmunkások között egy elvált asszony, aki a váltóbrigád minden férfi tagjával szerelmes volt. Mindenki tudta, hogy melvük nagyon kerül sorra. Ezt a férfiak egy idő után úgy fogták föl, mint valami járandóságot. Vita közöttük soha nem volt az asszony miatt, sőt még csak nem is fecsegték arról a dolgról akkor sem, ha tivornyáztak a kocsmában.

— A lényeg persze nem ez — folytatta Fóris — hanem a munka. Tudták azt a vállalat vezetői is, hogy mi sokkal jobban dolgozunk, mint a váltótársak, a teljesítményünk is nagyobb volt az övéknél. A bomba akkor robbant kőművestűnk, amikor április negyediké előtt jutalmakat osztottak, s a váltó csoport minden tagja száz forintot kapott. Az indoklás: szocialista brigád címet nyertek. Az ünnepség után szóróztunk, de fanyar volt mindenki poéja. A harmadik éjszaka a falusi ácsmester rákoppantott a pultra és rántásmadt, hogy Miskim, ezt elszárad. Utána a többiek is, mint a darazsak elkezdtek csipkedni,

hogy a Bélának, annak van esze, a váltótársamat hívták így, a vezetéknevét nem akarom mondani. Kértem egy kört a csapostól, s kiöntöttem a mérgetem én is. Akarjátok-e, hogy megmutassuk? Mind bólogatott, s hajtogatták, hogy ezt a váltótársamat nehéz lenne elviselni. Másnap bejelentettük a szakszervezetnek, hogy indulunk a versenyben.

Ennek lassan tizenöt éve. Azóta a kőművesből panel-szerelők lettek. Fóris ötször nyerte el a vállalat kiváló dolgozója címet, kétszer az építőipar kiválója lett. Az egyik fiatal szakmunkás önálló brigádost alapított, a sándorfalviak közül kettő nyugdíjba ment, egyikük szakmunkásbizonyítványhoz jutott. Az ácsmesterből is panel-szerelő vált, hatvanhárom éves, de nem akar nyugalmába vonulni. A váltótársakkal szent ábécé, az elvált asszony férjhez ment Dunántúlra.

Virtus

A verseny ize nem mai keletű az emberekben. Amióta élünk és dolgozunk, mindig is arra törekedtünk, hogy valamivel többet, jobbat alkossunk. Egy szövegmondta, hogy a gép nem minden, bármennyire automatikus, az emberben mülk, milyen és mennyi a végeredmény. S persze a versengés, a virtus. Aratáskor énekelte a férfi: „Vagyon olyan legény mint te, vágok olyan rendet, mint te...” „Eszembe jut erről Vad János Állami-díjas olajbányász magyarázata. Feleltesse, Dobai Péter mernök mondta:

— Országos rekordot állítottak fel, egyetlen nap alatt 783 métert fúrtak a föld mélyébe. Fantasztikus eredmény. A jelenlegi technika és az ember szakismerete mellett szinte a teljesítőképesség határa.

— Miért csinálták? — kérdeztem Vad Jánost.

— Mondhatnám azt is, hogy virtusból. Kipróbáltuk, hogy mire vagyunk képesek. Sikerült magyar rekordot elérni. Ennyit még nem fúrtak tízenkettő-egynegyedves vésővel.

Alighanem más indokokat is elmondhatott volna. Szébbeket, jobb hangzásúakat. De minek játszunk a szavakkal? Graúálam neki, elhárította az elismerést. Csendesesen azt mondta, hogy a fúrótorony egy embernek nem engedelmességek. Egy ember nem csinálhat rekordot a mélyfúrásnál. Mindenki szó nélkül végezte akkor a munkáját, úgy „ketyegett” a torony, mint a Doxa-óra. De az is igaz, hogy azon a napon olyanok voltak mint a megszállottak. Úgy nem lehet csak egy alkalommal dolgozni. A brigád persze büszke, övé a rekord. Tervük félre azt a napot. Vad János brigádja, s ő maga is, immár huszonnyolc éve vállalja a föld mélyének titkát.

Emberség

A konzervgyári Vosztek brigád 1962-ben alakult. Az első évben még nem sikerült komolyabb

eredményt elérniük. Később minden esztendőben célhoz érték, ma a vállalat kiváló brigádja kitüntetés birtokosa. Az alapító tagok közül négyen — Széll Imréné brigádvezető, Longa Józsefné, Szőke Béláné és Bócsi Lajosné — Állami díjat kaptak. A kedves mosolyú Széll Imréné, a munkáról azt mondta, nincs semmiféle fortélyuk, csak valamivel gyorsabban, begyakoroltabban, és ügyesebben dolgoznak, mint a megszokott átlag.

— Mindig is dolgozni kellett — mondja — én már kislányka korom óta dolgozom. Kilencen voltunk testvérek, kellett a kereset.

A társait dicséri, önmagáról alig-alig beszél.

— A mi brigádunk tagjai olyanok, hogy oda mennek a kezdők, hűz és megmutatják, így kell fogni, vagy úgy könnyebben megy. Nem önzők. Amikor én bekerültem a gyárba, megkérdeztem egy régibbit, azt válaszolta, csináljad, majd megtanulod magadtól is. Közöttünk ilyesmi nincsen.

Vita közben hallottam: csak a kiemelkedő produktum ad elismerést, sikerérzetet. A mindennapi egyforma munka elfásítja a lelket és a testet. Ez nem igaz. Valamelyik nap a televízióban nyilatkozott a Hószakadás című új magyar film főszereplője, aki egy vasas brigádban dolgozik. Szinte megszólalásig azonos munkadarabokat készítenek, de számra mégsem egyformák az alkalmak és a munka sem az. Hadd írjam most le egy újszerű szövegmondatot. Kiss Lajosnének szép vallomását a munkáról, a munka örömeiről.

Étetkezés

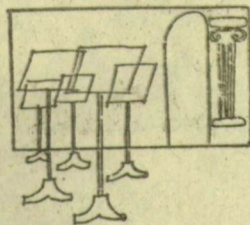
— Kisliskolás koromban ruhát varrtam a babámnak. Amikor ráadtam, úgy éreztem, hogy az a kacsuk baba hálás nekem. E jó érzés hatására elhatároztam, hogy mire édesanyám hazai a gyárból, elkészítem az ebédet. Édesanyám boldog volt a figyelmességemért és megígért. Azt az érzést, amelyet akkor élttem át életemben először, ma is magamban hordom. Az első hasznos munka öröme, gyakran érzem ma is.

— Jó érzés dolgozni. De hogyan is magyarázzam? Ezt nehéz szavakba önteni. En pontvát szövegmondat, tudom, hogy ezek a szövegek eljutnak a világ minden tájára. Sokféle ember használja valamire. Ez is jó érzés. Nemrégiben automata géceket szereltek fel az üzembem, most könnyebb a munka.

— Az ember életét végigkíséri a munka. Ha megdicsérnek még szívesebben, még jobban dolgozom. Többször kaptam kitüntetést, ez valahogyan serkent. Az átlagom mindig felül volt a 110 százalékon, s a keresetem is magas. Nem dicsekvéssel mondom, de a fizetési cédula egy kicsit jellemre is. Aki jól keres, az általában jól is dolgozik, és sokat. Aki pedig sokat dolgozik, az szeret is dolgozni, annak a munka éltető eleme. De azért is szeretem a munkámat, mert ezen keresztül, a munka által szeretnek engem is a társaim és a vezetőim. A gyár is azt becsüli, aki a gyárat becsüli. Azt vallom, hogy a munkahelyem nem csupán ott kell lenni, az embernek hanem szívvel és szeretettel tenni feladatait. A mi brigádunk erre formálja a környezetét.

GAZDAGH ISTVÁN

Ujjban, fejben, szívben...

Hirtelen sötét támadt a teremben. A zongoristát nem zavarta, végigjátotta a művet, csak az utolsó akkordoknál ragyogtak fel a lámpák — frenetikus siker volt. Ismerek egy zongoraművészt, akinek ez a bravúr ismeretlen, sohasem látta a kottát, sohasem a hangszert, akitől elvárja a publikum azt, amiért bárki mást önfeláldottan ünnepel.

Tizenhat éve találkoztunk utoljára. Siheder zenészhallgató koromban jártam át a konzervatóriummal szomszédos lakására, Mozartot játszottam magára, onnan tanulta más r Bachot zongorázni, verejtékesen bonyolult polifóniát, és hűledelem a meglepetéstől, amikor utánam játszott. Most a Párizsi körüli másfél szobás otthonában fogadott. A lakás szűk háromjárnak is, roska, dásig könyvek, minap a falipolcot is leszakították.

(„Ez a mi családi ünnepek, karácsonyunk, szilveszterünk, a könyv. Kislányommal. Ezzel — azaz fölcseperedett, harmadéves medika — azaz mellé ülünk, feleségem olvas. Előfordul, hogy hajnalig. A bűz hozott össze bennünket. Egyetemista volt, délutánként eljött hozzám felolvasni, három hét múlva megcsúszott.”)

Bán Sándort, a zeneakadémia szegedi tagozatának docensét, szeptemberben Munka Erdemrenddel tüntették ki, hatvanadik születésnapjára. Azóta, hogy először láttam a konzi folyosóján, semmit sem változott. Arcáról rezzenéstelen fejelem, szavaiból meleg árad. Az élet kemény próbára tette, a próbat keményen kiállta. Alig két esztendősekorában érte a tragikus balcsét.

(„Mióta eszmélek, gondoltam a zenéhez. Az első világháború kitörésekor éppen csak megszülettem Hédszékén. Szegedre költöztünk. Mesélik, ringó kisgyerek voltam, elkóderogtam móravárosi lakásunkból, a szomszédban éppen nagytakarítás, belenyúl, tam a mosólébe. Az erős lágot eldörzsöltem a szememben, éktelen kizibisra futott össze a háznap, bevittek a kórházba. Már nem tudtak segíteni. Állítólag néhány gyengébb idegzetű ápolónő sírvakított.”)

Közéiskoláit magánúton végezte, de az elemi a vokál intzétében, ahol komolyan foglalkoztak zenei képzéssel. Kilencéves korában kikerült, hihetetlen szerencse a házzenészenében, abszolút hallása van. Ettől ugyan még nem lesz művész valaki, ám ha tudja hasznosítani, s a zene

iránti ösztönös vonzama szíves munkával párosul, rendkívüli indítást ad a pályára.

(„Gyorsan kifejlődött a harmóniaérzésem, két esztendő alatt elsajátítottam a klasszikus összhangzítást. Ettől kezdve horzásoktam, hogy elméleti alapon tanulok, nem hangról-hangra, miként a kottaismeret dikálná. Most, hogy Éva lányom remekül zongorázik, ő játszik elő nekem. De ha új darabot memorizálok, néven éleim is segítenek, amíg az órákon bemutatják, megtanulom én is.”)

Dr. Baranyi János egyengette útját vígyázó szemekkel, feltő szeretettel. Már abban az időben, amikor a resti konzervatórium igazgatójaként főkészítette az akadémiai vizsgára: 1939-ban iratkozhatott be, 1940-ben szerezte diplomáját, dr. Kócai Rezső, Molnár Antal emlékezetes kurzusai után, Fakultatív népzenei Kodályhoz járt.

(„Az utazás olcsóbban jött ki az albérletnél. Reggel hét előtt felültem a vonatra, fél tízkor kiszálltam a Nyugtiban, a villamos bevitt az akadémia, utinam öt perccel érkezett Székely Áron, a Mozart-órát tartani. Délután vissza Szegedre, másnap kezdődött előlrol.”)

A második világháború éveiben nem kínálták tálán az állásokat, öt pengőért adott magánórát. A létbizonytalanságból ismét dr. Baranyi János ragadta ki, az újjászervezett szegedi konzervatórium igazgatójaként. Hamarosan ki neveztek tanárnak. De addigra nevét már ismerte a művészvilág: a rádió több koncertet sugározta, és 1948-ban az I. országos Bartók zongoraversenyen eljutott a döntőig. Huszonhét éve tanít a szegedi konzervatóriumban. Ujjában, fejében, szívben legalább nyolc egész estét betöltő hangverseny programja.

(„A zeneoktatás ívőjét csak úgy tudom elképzelni, ha felbontom a nyolcdekes tartizsítit, ha a kötelező lecke átforrósítja a muzsika öröme. Bármely művészethez, a zenéhez is, a tírszművészetek nagy közössége, rokonsága felől közelítve tárl föl a harmónia; így jutottam el magam is oda, hogy valamely bonyolult ritmus merítéséhez versszakokat idézek. A mai művészet problémáit abban látom, hogy ráfájl módon terlezi: érelem áll mögötte. Értéketlen a közönség, minneig az nem lehet cél hogy a szerzők egymásnak komponáljanak.”)

Bán Sándort régen hallottuk játszani. Vajon miért? NIKOLENYI ISTVÁN

A tarjánai tízemeletes 622-esben egy ajtón se kopogtattunk hiába, minden lakásból hangok, gyekekziva, tologatás, kopácsolás zaja hallatszott ki a lépcsőházba. Új ez a ház, újak benne a lakók, a bútorok, és új életet kezhetnek itt mindazok, akik albérletből, nedves lakásból érkeztek ide. Tíz emelet magasságig jobbról is, balról is minden lakásban alaku a családi otthon, helyet kap a régi, megszokott darab is, a hajás baba és a varrógép. Ot családost keresünk fel, hogy megnézzük, mivel foglalkoznak új életük első napjaiban a ház lakói. Sebők Péterék konyhájában a család fő etette a kis Noémit. Két emelettel lejjebb, Máté Lajoséknál a nagypapa varázsolat fényt az új csillárból, miközben a fiatalok hordták föl a bútorot. Fehér Istvánné sok könyvének kercsett helyet a polcon, Zsuzsika lánya segítségével. Berta Andrásék még a bútor összeszerelésével vesződték, a két jó kedvű nagylánival. Edittel és Évával. Mészlag Józseféknál a virágok kaptak először helyet. Erika és Ági is segített anyukának. A kíváncsi riporter, aki mindezt a sok fáradságot és örömet feljegyezte és lefényképezte:

SOMOGYI KÁROLYNÉ

